

بررسی عوامل مؤثر بر معماری ناجای آینده در افق تمدن نوین اسلامی

حسین ذوالفقاری^۱

تاریخ پذیرش نهایی: ۹۷/۶/۱۳

تاریخ دریافت: ۹۷/۳/۱۶

فصلنامه‌ی مطالعات راهبردی ناجا / سال سوم / شماره هشتم - تابستان ۱۳۹۷ * ۵۹-۹۲

چکیده

معماری پدیده‌ای تکاملی و تجدیدشونده است و نمی‌توان آن را به صورت تک‌علی و تک‌ساحتی ارزیابی کرد. هیچ‌یک از حوزه‌های متکثر اعم از سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، حقوقی، اقتصادی، نظامی و... به تنهایی و بدون کنشگری متقابل با سایر حوزه‌ها نمی‌تواند معماری نوینی را به طور کامل تبیین کند؛ به خصوص که حکومت ایران، اسلامی است و باید تمام اندام‌واره‌های آن بر اساس مبانی فقهی اسلامی باشد.

این مقاله با هدف شناسایی عوامل مؤثر بر معماری ناجای آینده در افق تمدن نوین اسلامی و با طرح این سؤال که «الزامات اساسی معماری ناجای آینده در تراز تمدن نوین اسلامی کدامند؟» تدوین و در نهایت میزان تأثیر هر کدام از مؤلفه‌ها بر معماری ناجای آینده در افق تمدن نوین اسلامی مورد واکایی قرار گرفته است.

پژوهش از نظر نوع و هدف کاربردی، ماهیت توصیفی و شیوه جمع‌آوری اطلاعات، کتابخانه‌ای و پیمایشی است و عوامل کلیدی معماری ناجای آینده در افق تمدن نوین اسلامی و براساس مؤلفه‌های مربوط از دیدگاه صاحب‌نظران بررسی و احصا و در نهایت میزان اهمیت و تأثیر مؤلفه‌ها با استفاده از پرسش‌نامه طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت سنجش شد. جامعه آماری شامل صاحب‌نظران حوزه دانشگاهی و انتظامی با مدرک تحصیلی بالاتر از فوق لیسانس و دارای تجربه کاری بود که ۷۰ نفر به صورت هدفمند به عنوان جامعه نمونه انتخاب شدند و روایی و پایایی پرسش‌نامه مورد سنجش و تأیید کارشناسان قرار گرفت.

با توجه به اینکه مقاله در چهار بخش تدوین شده، میزان اهمیت و تأثیر مؤلفه‌های هر بخش به شرح زیر است:

یافته‌های بخش اول: شناسایی ویژگی‌های اساسی تمدن نوین اسلامی، دین‌مداری، امت‌سازی، حکومت، قانون‌مداری و امنیت به ترتیب در رتبه‌های اول تا پنجم قرار دارند.
یافته‌های بخش دوم: شناسایی ویژگی‌های اساسی ناجا در تمدن نوین اسلامی: اعتقاد،

التزام، اقتدار، دانایی، خردگرایی، بصیرت، اعتدال، قانون‌گرایی، امانت‌داری و پاکدامنی به ترتیب در رتبه‌های اول تا هفتم قرار دارند.

یافته‌های بخش سوم: شناسایی عوامل درون‌سازمانی معماری ناجای آینده در افق تمدن نوین اسلامی: منابع انسانی، مقدمات و ظرفیت‌ها (امکانات و اعتبارات)، برتری‌ساز (حمایت‌ها، تعاملات، قوانین) و ابعاد سازمان (محتوایی و ساختاری) به ترتیب در رتبه‌های اول تا چهارم قرار دارند. همچنین در زیربخش‌ها: (کیفیت منابع انسانی) نگرش، دانش، توانش (مقدمات و ظرفیت‌ها) تجهیزات، امکانات، فناوری، سامانه‌ها، تعداد نیروی انسانی (برتری‌ساز)، حمایت‌های مردمی، حمایت دولت و حکومت، ارتباطات داخلی و (ابعاد محتوایی) تکنولوژی، اندازه، اهداف و استراتژی، محیط و فرهنگ در رتبه‌های اول تا پنجم و ابعاد ساختاری رسمیت، تمرکز، سلسله مراتب اختیار، سلسله مراتب، تخصصی بودن، استاندارد بودن، نسبت‌های پرسنلی و پیچیدگی در رتبه‌های اول تا هشتم قرار دارند.

یافته‌های بخش چهارم: شناسایی عوامل برون‌سازمانی معماری ناجای آینده در افق تمدن نوین اسلامی: مؤلفه‌های اجتماعی- فرهنگی، مؤلفه‌های اقتصادی، مؤلفه‌های سیاسی- امنیتی، مؤلفه‌های جغرافیایی- زیست‌محیطی به ترتیب در رتبه‌های اول تا چهارم قرار دارند.

نتیجه‌گیری: با توجه به یافته‌های تحقیق، تمام مؤلفه‌های مورد بررسی تحقیق در معماری ناجای آینده اهمیت دارند و به تناسب معیارها و زیرشاخص‌های مربوط بیانگر رابطه قوی بین متغیرها هستند. اما با نگاهی به یافته‌های تحقیق، اولویت شاخص‌های هر کدام از عوامل و میزان تأثیر آنها شامل ویژگی‌های اساسی تمدن نوین اسلامی، ویژگی‌های اساسی ناجا در تمدن نوین اسلامی، الزامات درون و برون‌سازمانی در معماری ناجا و معماری ناجای آینده در افق تمدن نوین اسلامی تأیید شده است.

واژگان کلیدی

تمدن نوین اسلامی ناجا، معماری ناجای آینده

مقدمه

تمدن اسلامی با بعثت پیامبر(ص) شروع شد و با دستاوردهای مختلفی که در زمینه‌های گوناگون به دست آورد، توانست جایگاه والایی به خود اختصاص دهد؛ اما به مرور زمان و با گذشت چندین قرن دچار رکود شد. توجه به ابعاد انسانی و الهی زندگی انسان‌ها در دنیای امروز جایگاه برجسته‌ای ندارد که علت آن دیدگاهی است که آنها نسبت به این جهان و انسان دارند. بنابراین نیازهای حقیقی انسان مانند سعادت، امنیت و آرامش روانی و معنوی حلقه‌های مفقود در زندگی انسان‌هایی هستند که در دنیای امروز به سر می‌برند.

از منظر رهبر معظم انقلاب، برای احیای تمدن اسلامی، توجه به معماری‌های کلان، به خصوص معماری‌هایی که سعی دارند در جایگاه‌های فراراهبردی قرار گیرند و ارزش‌هایی جهانی را نشانه گیرند، باید از درون‌مایه‌ای محکم و پابرجا برخوردار باشند که در برابر تلاطم‌های ایدئولوژیک و تمدنی در عرصه جهانی به طور استوار از خود دفاع کنند و دستاوردها و اهداف خود را همواره در معرض بهره‌برداری قرار دهند. بر همین اساس معماری ناجای آینده در تمدن نوین اسلامی باید مبتنی بر مبانی معرفت‌شناختی و هستی‌شناختی اسلامی باشد. این معماری می‌تواند با شرایط زمانی و مکانی گوناگون منطبق شود. بر این اساس معماری ناجای آینده مجموعه نظام‌مندی از مفاهیم، اصول موضوعه، قوانین و راهبردهاست که در ساختاری منطقی، وضعیت موجود را تحلیل و وضعیت مطلوب را تبیین می‌کند و راهبرد حرکت از وضعیت موجود به مطلوب را ارائه می‌دهد. این معماری، در بخش تحلیل وضعیت موجود، می‌تواند الگویی توصیفی و در بخش ارائه وضعیت مطلوب و راهبردها، الگویی هنجاری باشد. مفهوم معماری سازمانی در سال ۱۹۸۷ توسط زکمن^۱ مطرح شد و به وسیله قانون معروف کلینگر- کوهن^۲ اجرای آن در ایالات متحده آمریکا الزامی شده است. معماری سازمانی چارچوبی برای تبیین، هماهنگ‌سازی و همسوسازی همه فعالیت‌ها و عناصر سازمان برای نیل به اهداف راهبردی سازمان است. معمار سازمانی همانند سایر معماران با بخش‌های مختلف سیستم درگیر می‌شود، اما برخلاف معماری‌های دیگر، معمار با سیستمی مواجه است که اجزای آن اغلب غیرفیزیکی، غیرقابل لمس و مفهومی هستند و روابط حاکم بر آنها منبعث از روابط و فرهنگ کاری و انسانی است. برای توصیف چنین سیستمی، او نمی‌تواند از روش‌های

1 . Zachman

2 .Clinger Cohen

رایج برای معماری‌های دیگر استفاده کند و نیاز به استفاده از مدل‌های مختلف دارد. می‌توان معماری سازمانی را با مجموعه‌ای از مدل‌های به هم پیوسته و مرتبط نمایش داد که انتخاب بین انواع مدل‌های مناسب بر عهده معمار است. معماری سازمان باید در فضایی ایجاد شود که با ارزش‌ها و ساختار آن فضا سازگار و کارآمد باشد. با توجه به اینکه انسان نیاز به تمدنی دارد که در سایه نیازهای مادی و معنوی او در شرایط کنونی جهان برآورده شود و از آنجا که تحقق این مهم در سایه شکل‌گیری تمدن نوین اسلامی امکان‌پذیر است و جمهوری اسلامی ایران هم منادی اسلام ناب محمدی است و از زمان پیروزی انقلاب تلاش‌های زیادی برای ایجاد آن شده است، برای کمک به آن، سازمان‌ها و ارکان حاکمیتی باید هم معماری متناسب داشته باشند و هم در طراز این تمدن باشند. شرایط و زمینه‌های این معماری از اهمیت زیادی برخوردار است که باید مورد توجه قرار گیرد.

معماری سازمان باید در فضایی ایجاد شود که با ارزش‌ها و ساختار آن فضا سازگار و کارآمد باشد. با توجه به اینکه انسان نیاز به تمدنی دارد که در سایه آن همه نیازهای مادی و معنوی او در فرایند جهانی شدن برآورده شود، در کشور اسلامی، تمدنی جز تمدن اسلامی نیست؛ از این رو احیای تمدن اسلامی ضروری می‌نماید.

با توجه به تغییرات حاصله در رویکردها و شکستن مرزهای دانش و فناوری که بالطبع سازمان‌ها را مجبور به تغییر ساختارها و رویه‌ها کرده و با عنایت به دین‌محور بودن نظام جمهوری اسلامی ایران و در جهت گذر از چالش‌های موجود و نیل به اهداف چشم‌انداز آینده، حوزه‌های اجرایی نظام باید بر اساس طراز تمدن نوین اسلامی معماری شود.

بیان مسئله و ضرورت و اهمیت انجام تحقیق

هم‌زمان با رشد دانش و تکنولوژی و جهانی شدن، تغییر در ساختار قدرت و تهدید و پیچیدگی محیط‌های سازمانی و ملی، هیچ سازمانی نمی‌تواند با سازمان کنونی خود در آینده باشد. نیازهای مطلوب مردم در تمام حوزه‌ها متغیر است و بر این اساس معماری آینده باید به خواسته‌ها و نیازها جواب دهد، به‌روز شود و مأموریت‌ها را تبیین و آموزش‌ها را تعریف کند تا در محیط پیچیده بتواند ادامه حیات دهد.

نیروی انتظامی به دلیل اهمیت و تأثیرگذاری آینده باید تهدیدها و پیچیدگی‌ها و مطلوب مردم را شناسایی و خود را برای انجام مأموریت در وضعیت جدید آماده کند. الزامات در

قالب مؤلفه‌های برون و درون‌سازمانی متعددی متناسب با توقعات و انتظارات جامعه متصور است که دامنه این تغییرات، رویکردها و شناخت آنها می‌تواند کمک شایانی در بازطراحی و معماری ناجای آینده در افق تمدن نوین اسلامی ارائه کند. در معماری ناجای آینده، خاستگاه معرفت‌شناختی، ارزش‌های دینی به عنوان وجه تمایز پلیس ایران با سایر پلیس‌ها، در تراز تمدن اسلامی با ضرورت‌ها و الزامات، فناوری اطلاعات از جمله محورهای اصلی است.

عبارت تمدن‌سازی نوین که مقام معظم رهبری مطرح کرده‌اند در واقع همان احیای تمدن اسلامی است که با پیروزی انقلاب اسلامی نگاه‌ها به آن معطوف شده است؛ یعنی احیای عزت و کرامت انسان مسلمان در کنار برخورداری از دستاوردهای علمی و تکنولوژیکی که می‌تواند نویدبخش ایجاد تمدنی نمونه باشد و تأکید مقام معظم رهبری بر عنصر پیشرفت همه‌جانبه به عنوان ماهیت واقعی تمدن نوین اسلامی در واقع به معنای تأکید بر عنصر حرکت و تعالی در همه عرصه‌ها و همه جنبه‌های زندگی مادی و معنوی است (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۱).
مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) در تشریح علت انتخاب کلمه «اسلامی» بر ضرورت اتکای اهداف، ارزش‌ها و شیوه‌های معماری بر معارف و مبانی اسلام تأکید می‌کنند و می‌فرمایند: «کشور ایران اسلامی نیاز به تمدنی دارد که در سایه آن همه نیازهای مادی و معنوی او برآورده شود و این تمدن چیزی جز تمدن اسلامی نیست. بنابراین احیای تمدن اسلامی ضرورت می‌یابد.» ایشان در تشریح عرصه زندگی به عنوان یکی از عرصه‌های توسعه، توجه به مسائل و خطوط اصلی زندگی مانند امنیت، عدالت، رفاه، آزادی، حکومت، استقلال و عزت ملی را در بحث الگوی اسلامی- ایرانی امنیت ضروری دانستند.

با توجه به اینکه دهه‌های پایانی قرن بیستم و آغازین قرن بیست و یکم ویژگی‌هایی دارد که در تمام حوزه‌های زندگی بشری تأثیر گذاشته و تغییرات عمیق و مهمی در زندگی روزمره انسان‌ها در ابعاد مختلف ایجاد کرده است و با توجه به دین‌محور بودن نظام جمهوری اسلامی ایران و در جهت گذر از چالش‌های موجود و نیل به اهداف چشم‌انداز آینده، حوزه‌های اجرایی نظام باید بر اساس تراز تمدن نوین اسلامی، وفق معماری گردد. در این راستا الزامات و مقتضیات خاصی وجود دارد که شناخت آنها می‌تواند کمک شایانی در طراحی این معماری به متصدیان امر کند. بنابراین معماری ناجا وفق تمدن نوین مبتنی بر آموزه‌های دینی اسلام مستلزم شناخت الزاماتی است، چون خود تمدن از جنس فعل است. حصول هیچ تمدنی، دفعی نیست و تمدن‌سازی در فرایندی تاریخی شکل می‌گیرد و نباید انتظار داشت که یکباره

همه لوازم آن احصا شود. برای معماری ناجا در تراز تمدن نوین اسلامی باید مدلی کارآمد در مقیاس وسعت ناجا تدوین شود. از طرفی ناجا به دلیل وظایف و مسئولیت‌ها و نقش‌هایی که در ایجاد نظم و امنیت و صیانت از ارزش‌های اسلامی و رضایتمندی و سرمایه اجتماعی به عهده دارد، می‌تواند در تمدن نوین اسلامی جایگاهی ویژه داشته باشد. برای این منظور باید از معماری سازمانی مناسبی برخوردار باشد تا بتواند مؤثر واقع شود. در این فضا برای آنکه این معماری صورت گیرد، باید مقتضیات و شرایط و لوازم آن به درستی شناسایی و معرفی شود تا متناسب با تمدن نوین اسلامی، معماری ناجا انجام گیرد. بر این اساس، توجه به الزامات ساختاری، فنی و کارکردی وفق مبانی اسلامی، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است.

با توجه به اهمیت موضوع و به‌رغم تلاش‌های انجام‌شده، تا کنون نتایج مطلوبی در طراحی معماری ناجا حاصل نشده است. برای رسیدن به این مهم، الزامات متعددی وجود دارد که شناسایی آنها کمک زیادی به تحقق موضوع می‌کند و می‌تواند به متصدیان امر امنیت کشور کمک کند. این مقاله با هدف شناسایی الزامات معماری ناجای آینده در افق تمدن نوین اسلامی انجام گرفته است. در این راستا محقق در مقاله حاضر تلاش دارد ضمن شناسایی عوامل مؤثر بر معماری ناجای آینده در افق تمدن نوین اسلامی راهکارهای لازم را ارائه کند.

اهداف تحقیق

۱. هدف اصلی تحقیق

شناسایی عوامل مؤثر بر معماری ناجای آینده در تراز تمدن نوین اسلامی

۲. اهداف فرعی تحقیق

- شناخت ویژگی‌های اساسی تمدن اسلامی
- شناخت ویژگی‌های اساسی سازمان نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران در تراز تمدن نوین اسلامی
- تعیین مؤلفه‌های درون‌سازمانی مؤثر بر معماری نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران در تراز تمدن نوین اسلامی
- تعیین مؤلفه‌های برون‌سازمانی مؤثر بر معماری نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران در تراز تمدن نوین اسلامی

سؤال‌های تحقیق

۱. سؤال اصلی تحقیق

الزامات اساسی معماری ناجای آینده در تراز تمدن نوین اسلامی کدام‌اند؟

۲. سؤال‌های فرعی تحقیق

- ویژگی‌های اساسی تمدن اسلامی کدام‌اند؟

- ویژگی‌های اساسی سازمان نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران در تراز تمدن نوین اسلامی کدام‌اند؟

- عوامل برون‌سازمانی مؤثر بر معماری نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران در شرایط تحقق تمدن نوین اسلامی کدام‌اند؟

- عوامل درون‌سازمانی مؤثر بر معماری نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران متناسب با تمدن نوین اسلامی کدام‌اند؟

معماری سازمانی (چیستی)

معماری، تبیین یک نگاه کل‌گرا و عقلایی برای بررسی یک نظام پیچیده است (مجیدی، ۱۳۸۵) و سازمان مجموعه‌ای است از فرایندهای کاری پیوسته و مرتبط با افراد، واحدهای سازمانی، اطلاعات و فناوری (فتح‌الهی، ۱۳۸۳). با ترکیب این دو مفهوم با مفهوم جدیدی با عنوان معماری سازمانی روبه‌رو می‌شویم. معماری سازمانی، یک دارایی استراتژیک اطلاعاتی است که هدف سازمان، اطلاعات و تکنولوژی لازم برای تحقق این هدف را تشریح می‌کند. همچنین چگونگی استفاده از تکنولوژی جدید برای پاسخ به تغییرات اهداف سازمان را بیان می‌کند (برگرون، ۲۰۰۴). در واقع معماری سازمانی چارچوبی برای توسعه و مدیریت منابع فناوری اطلاعات سازمان به منظور دستیابی به اهداف سازمانی است (خیامی، ۲۰۱۱).

معماری سازمانی تمام جنبه‌های سازمان نظیر کاربران، موقعیت جغرافیایی سیستم‌ها، نحوه توزیع آنها، فرایندهای حرفه، انگیزه کارها، راهبردها، مأموریت‌های سازمان و غیره را در نظر می‌گیرد. در واقع، در معماری سازمانی یک نوع مهندسی مجدد در کل سازمان، با شناخت تمام عناصری که سازمان را تشکیل می‌دهد و نحوه ارتباط عناصر مذکور با یکدیگر مورد توجه

قرار می‌گیرد. تمدن اسلامی مولد مطلوب و شایسته تمدن دینی است که در محیط اسلامی و گستره ژئوپلیتیک جهان اسلام در طول تاریخ شکل گرفت و روح و ریشه اصلی آن را اسلام و اندیشه‌های برآمده از وحی شکل می‌داد. بنابراین در طراحی زیرساخت‌های مورد نیاز در تمدن‌سازی به عنوان پیشران مطلوب در استحکام درونی قدرت جمهوری اسلامی ایران نیاز به شناخت الزامات و مقتضیات جامعه اسلامی ایران است تا نظام‌سازی در حوزه مفاهیم و ساختارها و محصولات، بر پایه دین اسلام انجام شود.

تمدن اسلامی

تمدن در خلأ شکل نمی‌گیرد، بلکه در ایجاد آن عوامل متعددی نقش دارند. در میان عوامل سازنده و شکل‌دهنده تمدن، مبنای دینی در کنار مبنای عقلی، نقشی تعیین‌کننده و اساسی دارد. تمدن از یک سو ضرورت حرکت انسان به پیش است و از سوی دیگر در خلأ ایجاد نمی‌شود، بلکه به عوامل و زمینه‌ها و مبنای سازنده و نگاه‌دارنده نیاز دارد. در میان این عوامل و مبنای، یقینی‌ترین و مطمئن‌ترین اصول و بنیان‌ها را دین از طریق وحی و از ناحیه منبعی که خود کمال مطلق است، در اختیار انسان‌ها قرار داده است. از این رو برای شناخت علل و عوامل و ارکان و مبنای تمدن و تحقق عملی آن باید به شناخت مبنای دینی روی آورد. این کار هم از طریق تحقیق در متون و منابع دین اسلام ممکن است؛ چون تنها دینی است که از دو ویژگی اساسی برخوردار است: یکی، جامعیت و کمال لازم نسبت به عصر و زمانه و دیگری مصون بودن از تحریف و انحطاط. در این میان تجارب تمدن‌های دیگر هم برای ما و جامعه ما مفید و درس‌آموز است. بر همین مبنا مهم‌ترین مبنای و ارکان دینی و اعتقادی سازنده و نگاه‌دارنده تمدن بر اساس یک حصر منطقی و با تکیه بر منابع و متون دین اسلام مطرح شده‌اند که عبارت‌اند از:

۱. توحیدگرایی؛
۲. عدالت‌محوری؛
۳. جاودانگی‌گرایی؛
۴. عقل‌محوری و خردگرایی؛
۵. اعتدال‌گرایی؛
۶. کمال‌طلبی و نظم‌گرایی؛

۷. انسان‌گرایی متعالی؛

۸. برابری‌گرایی؛

۹. حق‌محوری و حقیقت‌گرایی؛

۱۰. فضیلت‌محوری (مبتنی بر ایمان، تقوا، عدالت، علم، جهاد و وحدت) (جمشیدی،

۱۳۹۵: ۷۵).

ویل دورانت تمدن را این‌گونه تعریف می‌کند: تمدن، نظامی است اجتماعی که موجب تسریع دستاوردهای فرهنگی می‌شود و به منظور بهره‌گیری از اندیشه‌ها، آداب و رسوم و هنر، دست به ابداع و خلاقیت می‌زند. نظامی است سیاسی که اخلاق و قانون، نگه‌دارنده آن است و نظامی است اقتصادی که با تداوم تولید، پایدار خواهد ماند.

ویل دورانت همچنین عوامل تکوین تمدن‌ها را در چهار عامل زیر جمع‌بندی می‌کند:

۱. عوامل اقتصادی تمدن: شکار، کشاورزی، صنعت و سازمان‌های اقتصادی؛

۲. عوامل سیاسی تمدن: حکومت، دولت، قانون و خانواده؛

۳. عوامل اخلاقی تمدن: ازدواج، اخلاق جنسی، اخلاق اجتماعی، دین و آداب دینی؛

۴. عوامل عقلی و روحی تمدن: ادبیات، علم و هنر (دین‌پرست، ۱۳۷۹: ۱۸).

تمدن نوین اسلامی

تمدن اسلامی بیانگر همه جنبه‌های سیاسی، فرهنگی و اقتصادی جامعه است که ابعاد وجودی فرد و جامعه را پوشش می‌دهد (مدیریت حوزه علمیه قم، ۱۳۸۳: ۱۱۳). تمدن اسلامی، تمدنی دینی است که همه مؤلفه‌های آن بر محور اسلام می‌گردد... بدین ترتیب، تمدن اسلامی از همه ویژگی‌های تمدن الهی در چارچوب آموزه‌های قرآنی و متکی بر سنت پیامبر اکرم (ص) برخوردار است و مؤلفه‌های آن، دین، اخلاق، علم، عدالت، قوانین، مقررات و غیره است (جان احمدی، ۱۳۸۸: ۵۲-۵۱).

مقام معظم رهبری تمدن اسلامی را فضایی می‌دانند که «انسان در آن فضا به لحاظ معنوی و مادی می‌تواند رشد کند و به غایات مطلوبی برسد که خدای متعال او را برای آن غایات خلق کرده است. زندگی خوب و عزتمندی داشته باشد، انسان عزیز، انسان دارای قدرت، دارای اراده، دارای ابتکار، دارای سازندگی جهان طبیعت. تمدن اسلامی به این معنی است و هدف و آرمان نظام جمهوری اسلامی این است» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۳/۰۳/۲۲).

در این تعریف ابعاد گوناگون فرهنگ و تمدن مادی و معنوی بشر مطرح شده است که موجب تکامل او و قرب به خدا می‌شود.

به طور کلی، مراد از تمدن اسلامی، همه دستاوردهای مسلمانان در ابعاد گوناگون اقتصادی، فرهنگی، مذهبی، اجتماعی، اخلاقی، مادی و معنوی، صنعت، اختراعات و اکتشافات است که بر اساس آیات قرآن و توسط پیامبر(ص)، پایه‌ریزی شده و شامل دستاوردهای تا کنون است.

شاخصه‌های تمدن اسلامی

۱. محوریت قوانین قرآن (امام خمینی(ره)، صحیفه، ج ۱۰: ۴۴۹)؛
۲. ایمان (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۲/۲/۹ و ۱۳۹۱/۷/۲۳)؛
۳. خردورزی (طباطبایی، ۱۳۷۴، ج ۳: ۵۷؛ معینی‌پور و لکزایی، ۱۳۹۱: ۶۶-۶۵؛ مقام معظم رهبری، ۱۳۹۰/۳/۱۴ و ۱۳۸۳/۳/۲۲)؛
۴. علم (زمر/۹؛ طه/ ۱۱۴ «... وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا»؛ بقره/۲۸۰؛ نحل/۹۵؛ عمران/۱۹۰؛ انعام/۱۱؛ یونس/۵؛ عنکبوت/۱۵؛ اکبری، ۱۳۹۰: ۲۰؛ مقام معظم رهبری، ۱۳۷۹/۱۲/۹؛ اکبری، ۱۳۹۱: ۲۰؛ بخاری، ۱۹۸۱م، ج ۱: ۲۸؛ حسن ابراهیم حسن، ۱۳۸۶: ۴۵۴؛ قربانی، ۱۳۷۰: ۶۵؛ تقریرات اردبیلی، بی‌تا، ج ۳: ۳۵۴)؛
۵. اخلاق (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۱/۱۲/۱۴ و ۱۳۸۸/۴/۲۹؛ دیلمی و آذربایجانی، ۱۳۸۴: ۱۶-۱۵)؛
۶. مجاهدت (فرقان/۵۲؛ طبرسی، ۱۳۶۰، ج ۱۷: ۲۶؛ ابن کثیر، ۱۴۱۹، ج ۶: ۱۰۶؛ الوسی، ۱۴۱۵، ج ۱۰: ۳۲؛ طباطبایی، ۱۳۷۴، ج ۱۴: ۵۸۲؛ عنکبوت/۶۹؛ مقام معظم رهبری، ۱۳۸۳/۳/۲۲، ۱۳۹۱/۱۲/۱۴، ۱۳۹۰/۴/۹ و ۱۳۹۲/۸/۲۹)؛
۷. حکومت مردمی (شورا/ ۳۸ «امرهم شوری بینهم»؛ بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۳/۸/۱۴)؛
۸. پرهیز از تحجر (مروتی، ۱۳۹۱: ۱۵۹؛ بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۹۱/۱۲/۱۴ و ۱۳۷۹/۰۷/۱۴)؛
۹. ایجاد رفاه عمومی (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۲/۵/۱۲ و ۱۳۹۲/۱۲/۲۰)؛
۱۰. استقرار عدالت (نساء/ ۱۳۵ «لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ»؛ حدید/ ۲۵؛ بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۹/۷/۱۴، ۱۳۸۳/۳/۱۸)

و ۱۳۹۲/۱۲/۲۰).

۱۱. دوری از اقتصاد مبتنی بر ربا و تکاثر (رضایی، ۱۳۹۰: ۱۱؛ توبه، ۳۴؛ بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۵/۱۱/۱۳)؛

۱۲. تلاش، کار و ابتکار (خلاقیت) (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۷/۲/۱۰، ۱۳۸۸/۱۱/۱۲ و ۱۳۸۳/۳/۲۲)؛

۱۳. رسانه‌های مدرن، هنر و سینما («إِنَّ الَّذِينَ يَحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ» (نور/۱۹؛ بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۳/۳/۲۲)؛

۱۴. بهبود روابط بین‌الملل (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۳/۰۳/۱۸)؛

۱۵. صدور احکام فقهی متناسب با نیازهای نوین بشر (احزاب/۴۰؛ بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۵/۳/۲۲).

تمدن نوین اسلامی در اندیشه‌ها و قانون اساسی

هدف نهایی انقلاب اسلامی رسیدن به تمدن اسلامی در زنجیره‌ای منطقی و مستمر است که بر چهار رکن دین، عقلانیت، علم و اخلاق بنا شده است. این زنجیره از حلقه انقلاب اسلامی آغاز و پس از شکل‌گیری نظام اسلامی وارد مرحله دولت اسلامی می‌شود و پس از دولت اسلامی، جامعه اسلامی اسوه تحقق می‌یابد و این برق که در این گوشه از جهان درخشیدن گرفته بسان تمام تمدن‌ها در بستری طبیعی در جهان اسلام و نیز در جهان بشریت تلالو می‌یابد و فصلی نو در حیات بشر رقم می‌زند.

پس از وقوع انقلاب اسلامی و تشکیل نظام اسلامی که ارکان، عناصر و ابعاد آن در قانون اساسی به اجمال بیان شده و البته هنوز به طور کامل و تفصیلی تحقق پیدا نکرده است، عبور از سه گام دیگر در زنجیره تمدن‌سازی فرایندی پیچیده است. بر این اساس، تأمل و تعمق در این مفاهیم و مراحل و تلاش برای گفتمان‌سازی به منظور ایجاد نهضت نرم‌افزاری و تولید فکر و علم به شکل طبیعی در این مجرای امری ضروری و حیاتی است.

مؤلفه‌های تمدن نوین اسلامی

مهم‌ترین مؤلفه‌های تمدن اسلامی عبارت‌اند از:

۱. دین‌مداری: هیچ فرهنگ و تمدنی را نمی‌توان یافت که عنصر عقیده- حق یا باطل- در آن نقش نداشته باشد. تمدن اسلامی نیز از این قاعده مستثنی نیست. در اسلام، عقیده توحیدی سنگ بنای زندگی انسانی، تمدن و فرهنگ متعالی است. توحید، باوری است که همواره در حال پویایی است. امیدواری، حرکت‌آفرینی، عزت و اعتلای اجتماعی، رستگاری دنیوی و اخروی ارمان عقیده توحیدی به موحدان است؛ چنان که کفرورزی، انکار آیات خدا و نافرمانی از دستورهای حق، عامل انحطاط جوامع و تمدن‌ها به شمار می‌رود (حجازی، ۱۳۵۲).

۲. امت‌سازی: با توجه به نقش جمعیت هم‌عقیده در ایجاد و اعتلای تمدن، پیامبر اکرم(ص) از همان آغاز، سازماندهی جمعیتی- هرچند کوچک- اعتقادی را در نظر داشت. طرح بیعت مسلمانان با پیامبر اکرم(ص) در قالب گروه‌های چند نفره و چند ده نفره در مکه و پیمان بزرگ مدینه در این راستا قابل ارزیابی است (ابن هشام، ۱۴۰۹ق).

اندیشه امت، خاستگاه قرآنی دارد. امت را جامعه معتقدان تشکیل می‌دهد نه مجمع شهروندان. در روان‌شناسی اسلامی، امت همیشه مفید نوعی «هم‌ریشگی» است که نه با مکان و خون که با داشتن یک ریشه معنوی مشترک (عقیده) تأمین می‌شود. آنچه امت را پدید می‌آورد، یک وضع سیاسی انسجام‌یافته نیست، بلکه اراده زندگی با هم است؛ آن هم اراده‌ای که در پرتو قواعد اخلاقی- به ویژه آنچه در قرآن به عنوان چارچوب روابط اجتماعی ترسیم شده- پدید آمده است. توفیق پیامبر اکرم(ص) در امت‌سازی از شگفتی‌های تاریخ است.

۳. حکومت: اسلام دین حکومت و سیاست است؛ به همین دلیل، پیامبر اسلام(ص) تأسیس حکومت هر چند ابتدایی را جزء اولویت‌های کاری خود قرار داد. مسجد پیامبر(ص) با آن سادگی عجیب، پایگاه اصلی حکومت و کانون نظام اجرایی بود. تمام اقدامات داخلی و بین‌المللی حکومت اسلامی در مسجد انجام می‌گرفت. حتی نامه‌های تاریخی پیامبر به سران کشورهای بزرگ از مسجد ارسال شد. این روش بعد از آن حضرت نیز ادامه یافت؛ به خصوص در دوران خلافت امام علی(ع) نظام‌سازی دقیق و تنظیمات گسترده‌تری به موازات پیشرفت اسلام، ایجاد شد که اصول آن در فرمان امام علی به مالک اشتر تبیین شده است (مکارم، ۱۳۷۴).

۴. قانون‌مداری: مورد تأکید اسلام است. پیامبر اکرم(ص) با درک عمیق نقش قانون و قانون‌مداری در تمدن‌سازی، فرمودند: «اقوام و ملل پیشین که دچار سقوط و انقراض شدند، به آن سبب بود که در اجرای حدود الهی تبعیض روا داشتند. حدود را بر بینویان جاری ساختند و توانمندان را به حال خود وانهادند.» در رویکرد دینی، اجرای حدود الهی نسبت به افراد دور و نزدیک، و حکم طبق کتاب خدا در خشنودی و غضب و تقسیم عادلانه میان سیاه و سفید عامل رستگاری دنیا و آخرت است. حاکم اسلامی نیز موظف به اجرای دستورهای خدا در جامعه است (نوری، ۱۴۰۹ق).

۵. امنیت: نخستین شرط زندگی اجتماعی است. کاربرد متعدد این واژه در قرآن کریم نشان‌دهنده اهمیت آن است. امنیت، اساس بهترین مظاهر فرهنگی و تمدن اسلامی، نخستین تقاضای ابراهیم خلیل(ع) هنگام بنای کعبه، انگیزه ساخت سد معروف ذوالقرنین، دلیل هجرت پیامبر اکرم(ص) از مکه به یثرب و یکی از اهداف حکومت اسلامی است. در فقه اسلامی شدیدترین مجازات‌ها برای اخلاص گران امنیت اجتماعی اعتبار شده است (مجلسی، ۱۴۰۳ق).

ناجا

بر اساس ماده ۳ قانون ناجا، مأموریت کلی نیروی انتظامی عبارت است از: استقرار نظم و امنیت، آسایش عمومی و فردی و نگهبانی و پاسداری از دستاوردهای انقلاب اسلامی در چارچوب قانون کشور جمهوری اسلامی ایران (طالع خرسند، ۱۳۸۴: ۸۰)؛ بنابراین اهمیت این موضوع بدان علت است که در ایران که پایه و اساس همه امور در آن بر اساس اصول و مبانی دین مبین اسلام و دستاوردهای انقلاب اسلامی و نیز حفظ ارزش‌های ملی است، باید در برنامه‌ریزی‌ها نیز این فاکتورها را در نظر گرفت و با توجه به پیشرفت و توسعه در چشم‌انداز مذکور بتوان آرمان‌های ایده‌آل و مطلوب اسلامی و انقلابی و ملی را نیز در فعالیتهای پلیس لحاظ کرد، به نحوی که همگام با نیازهای جامعه، پیشرفت امور و هماهنگ با سایر پلیس‌های دنیا از نظر دریافت علم روز باشد.

نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران در راستای پیشرفت و خدمت‌رسانی بیشتر به مردم و نیز در اجرای رسالت ذاتی خود که همانا تأمین امنیت و آسایش عمومی و فردی است، باید افق چشم‌انداز بیست ساله نظام را نصب العین خود قرار دهد و برای نیل به این اهداف و تحقق پلیسی که با تکیه بر ارزش‌های ملی، اسلامی و انقلابی قصد برقراری امنیت را دارد، گام بردارد.

محورهای ارزش‌های اسلامی، ملی و انقلابی در چشم‌انداز بیست ساله مرتبط با وظایف و فعالیت‌های پلیسی مشخص می‌شوند که می‌توان محورهای زیر را برشمرد:

- تعالیم اسلامی و دینی (قرآن کریم، احادیث و فرمایشات ائمه معصومین (ع));
- قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران؛
- رهنمودها و فرمایشات امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مد ظله العالی).

ویژگی‌های جامعه آرمانی در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

جامعه آرمانی در قانون اساسی به ویژه با ابتدا به اصول دوم، سوم، چهل و سوم و پنجاهم، جامعه‌ای است برخوردار از:

- استقلال سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی؛
 - آزادی به منزله عامل تحقق استقلال و استعدادهای ملی؛
 - وجود عدالت اجتماعی و نبودن فقر و محرومیت؛
 - تأمین نیازهای انسانی در جریان رشد و تکامل فردی؛
 - بالندگی تولید و اشتغال کامل و مولد.
- علاوه بر این، برخی از اهدافی که در قانون اساسی برای جامعه آرمانی و توسعه یافته مورد تأکید قرار گرفته عبارت است از: نفی هرگونه استبداد، شکوفایی استعدادهای، تأمین نیازهای مادی و معنوی انسان‌ها، خودکفایی، مشارکت، کارامدی، حاکمیت قانون، اقتدار ملی، عزت ملی، وحدت ملی، اتحاد ملل اسلامی، استحکام بنیان خانواده، محیط زیست سالم.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

عوامل بیرونی مؤثر بر معماری سازمان

جدول ۱- عوامل بیرونی مؤثر بر معماری سازمان ناجا و سایر (کلمن و نیکسون، ۱۳۷۸: ۳۳-۴۱)

۱. عوامل فرهنگی- اجتماعی	۲. عوامل اقتصادی	۳. عوامل سیاسی	۴. جغرافیایی، طبیعی و عوامل زیست محیطی
- تقسیم کار فزاینده اجتماعی - گستردگی روابط اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی - حرفه‌ای شدن انجام فعالیت‌ها - تخصصی شدن حوزه‌ها و توسعه تخصص‌گرایی - تحرک اجتماعی بالا - اهمیت‌یابی آموزش - افزایش شهرنشینی و حاشیه‌نشینی - افزایش نظارت انسان بر محیط زندگی - جابه‌جایی گروه‌های مرجع - کاهش همبستگی قومی- نژادی - فرایندهای انجام کار - سرعت در تغییرات سبک زندگی - گسترش آسیب‌های اجتماعی - تنوع و پیچیده شدن جرایم امنیتی - افزایش سطح مطالبات و انتظارات جامعه - افزایش جمعیت - سطح بهداشت جسمی و روانی جامعه - افزایش سطح سواد و آگاهی - وضعیت اعتقادی و اخلاقی جامعه - میزان پای‌بندی به سنت و آداب و رسوم - میزان نظارت اجتماعی بر منافع جمعی - میزان احساس محرومیت نسبی - توسعه شبکه‌های اجتماعی در فضای مجازی - گسترش فعالیت‌ها در فضای مجازی - گسترش فعالیت اجتماعی زنان - گسترش نهادهای مردمی در سطح ملی و فراملی	- غلبه روابط اقتصادی مبتنی بر سود - همبستگی - مبتنی بر قرارداد - فرهنگ عقلایی - و مبتنی بر سود - تولید انبوه و کاهش تقاضا - بیکاری - تورم و رکود - تحریم‌های اقتصادی - میزان سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی - شرایط پولی و اقتصادی کشور - کسری بودجه - توسعه تکنولوژی - راه‌های ارتباطی و حمل و نقل - زیرساخت‌های کسب و کار - مقررات ناسازگار با فعالیت‌های کسب و کار - اقتصاد تک‌محصولی - شرایط اقتصادی جامعه	- میزان مشارکت سیاسی - تغییرات سریع روابط کشورها - احزاب - مشارکت سیاسی - مقبولیت نهادهای مردمی - وحدت ملی - افکار عمومی - وضعیت سیاسی - امپراتوری‌های جهانی و مدرن - نظام جهانی مدرن - چارچوب فراگیر فرهنگی و سیاسی - لیبرالیسم اقتصادی و سرمایه‌داری بنیانی - فرهنگ جهانی - استثمار - پیرامون از سوی مرکز - روابط طبقاتی متفاوت - پیچیدگی ساختار - وضعیت آزادی	- خشکسالی - زلزله - درگیرها و آشوب‌های ناشی از کمبود منابع طبیعی و اختلافات بر سر تقسیم آنها - گرم شدن زمین و از بین رفتن منابع آب - کیفیت آب‌ها و میزان آلودگی برخی آب‌ها - آلودگی فیزیکی و شیمیایی محیط - تخریب جنگل‌ها - حملات میکروبی و بیوتورویستی - ریزگردها - آلودگی هوا

عوامل درون‌سازمانی مؤثر بر معماری ناجا

۱. نیازهای اساسی ناجا

مقوله معماری پدیده‌ای تکاملی و تجدیدشونده است و نمی‌توان آن را به صورت تک‌علی و تک‌ساحتی مورد ارزیابی قرار داد. هیچ‌یک از حوزه‌های متکثر اعم از سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، حقوقی، اقتصادی، نظامی و... به تنهایی و بدون کنشگری متقابل با سایر حوزه‌ها، نمی‌تواند معماری نوینی را به طور کامل تبیین کند. در معماری قدرت ملی هر کشور عناصری مثل قدرت نظامی- انتظامی، قدرت سیاسی، قدرت اقتصادی، قدرت اجتماعی و فرهنگی، فناوری و ... تأثیرگذار است که در معماری نیروهای نظامی و انتظامی امنیت کشورها در گرو آن است. از آنجا که حکومت ایران، اسلامی است و باید تمام اندام‌واره‌های آن بر اساس مبانی فقهی اسلامی باشد، الزامات معماری آن باید بر اساس اعتقادات دینی و آموزه‌های مذهبی باشد که در چهار مؤلفه اصلی (۱. کیفیت منابع انسانی؛ ۲. مقدمات و ظرفیت‌ها (امکانات و اعتبارات)؛ ۳. برتری‌ساز (حمایت‌ها، تعاملات و قوانین)؛ ۴. ابعاد سازمان (محتوایی و ساختاری) تعریف می‌شود (منبع محقق).

جدول ۲- نیازهای اساسی مورد توجه در معماری ناجا

الف) نیازهای مادی (مقدورات و ظرفیت‌ها- اعتبارات) (منبع: محقق)	ب) نیازهای معنوی (کیفیت منابع انسانی)	ج) نیازهای برون‌ساز (منبع: محقق)	د) ابعاد سازمانی (پیش‌درآر، ۱۹۹۸؛ رج‌دار ال، ۱۳۷۹؛ رابینز، ۱۹۹۱؛ ال، دفت، ۱۹۹۸)
<p>ب-ا- نگرش</p> <p>ب-۲- دانش</p> <p>ب-۳- توانش</p>	<p>توحیدگرایی</p> <p>اجرای صحیح تعالیم مکتب اسلام</p> <p>اقتدار</p> <p>نظم و انضباط</p> <p>قانونمندی</p> <p>دقت، ادب و احترام</p> <p>مدیریت و رهبری</p> <p>درایت و هدایت</p> <p>نوآوری و خلاقیت</p> <p>قاطعیت و صراحت</p> <p>بصیرت و آگاهی</p> <p>سبک زندگی و معیشت</p> <p>ایجاد وحدت</p> <p>فرهنگ‌سازی</p> <p>عقلانیت اسلامی</p> <p>آگاهی از ارزش‌های ایرانی-اسلامی</p> <p>نوآوری در عرصه علمی</p> <p>دانش سیاسی جهت تعاملات</p> <p>ایجاد فضای مساعد، شکوفایی</p> <p>تربیت نیروی انسانی</p> <p>اجتهاد پویا</p>	<p>ساختار</p> <p>فرهنگ</p> <p>سازمان</p> <p>قوانین و مقررات</p> <p>منزلات و اعتبار داخلی</p> <p>مدیریت و فرماندهی</p> <p>ایجاد انگیزه</p> <p>انضباط</p> <p>همبستگی و انسجام</p> <p>مشارکت و حمایت</p> <p>سازماندهی</p> <p>ایجاد ساختار و سازمان</p> <p>انعطاف‌پذیری</p> <p>توانایی آموزش</p> <p>مهارت‌های فنی و راهگشایی (تکنیکی و تاکتیکی- توانایی</p> <p>آموزش مبتنی بر تمرین و تجربه</p> <p>جذب و به کارگیری نیروها</p> <p>شایسته‌سالاری</p>	<p>حمایت ظرفیت‌های مردمی</p> <p>حمایت دولت و حکومت</p> <p>ارتباطات داخلی</p> <p>وضعیت دیپلماتی خارجی</p> <p>قوانین</p> <p>تکنولوژی</p> <p>اندازه</p> <p>اهداف و استراتژی</p> <p>محیط</p> <p>نسبت‌های پرسنلی</p> <p>تخصصی بودن</p>

با توجه به اینکه مهم‌ترین بعد الزامات معنوی ساختار سازمان و توانایی‌های نیروی انسانی است و اینکه انسان به عنوان اشرف مخلوقات از جایگاه بسیار رفیعی برخوردار است؛ از این رو پرداختن به الزامات معنوی که اکثراً در حوزه نیروی انسانی است، در معماری ناجا اهمیت ویژه دارد؛ زیرا این عوامل در هر موضع و جایگاهی می‌توانند دستاوردهای ارزشمندی به دنبال داشته باشند و به میزان زیادی عدم توازن سایر الزامات را در معماری سازمانی ناجا جبران کنند. از این رو مؤلفه‌های توانمندی نیروی انسانی در سه بعد دانشی، نگرشی و توانشی تعریف شده است.

۲. ویژگی‌های نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران در چشم‌انداز افق ۱۴۰۴ ناجا

۱. معتقد و متعهد: مؤمن و متعهد، با تقوا، مجاهد فی سبیل الله، بری از رذایل، متکی بر اصول اخلاقی و ارزش‌های اسلامی؛
۲. ملتزم به نظام: مدافع میهن، تابع قوانین و مقررات، پاسدار استقلال و تمامیت ارضی کشور، پاسدار انقلاب و نظم جمهوری اسلامی ایران، قانونمند، عامل به تحقیق فرامین رهبری، میرا از ورود به احزاب و گروه‌های سیاسی، حافظ سرمایه‌های مادی و معنوی کشور، متکی به ارزش‌های ملی و انقلابی؛
۳. آگاه و ماهر: آگاه به مسائل دینی، آگاه به مسائل نظامی و سازمانی، ماهر و به‌هنگام، دانش‌بنیان، آینده‌نگر، برنامه‌محور، مدیر، جایگاه برتر در نظم و امنیت عمومی و انضباط اجتماعی در غرب آسیا؛
۴. خودکفا: خودکفا در زمینه تأمین دانش و فناوری و تجهیزات و علوم نوین و پیشرفته پلیسی؛
۵. برخوردار از ویژگی‌های فردی: خلاق، پژوهش‌محور، آموزش‌گیرنده، بانگیزه، شجاع، رازدار، مهربان، قاطع، سازش‌پذیر، با شهامت، بردبار، خوش‌رفتار، ایثارگر، قانع، مسئولیت‌پذیر؛
۶. مقتدر: مقتدر، مبارز، هدایت‌گر، دارای منزلت اجتماعی مورد انتظار، مظهر اقتدار توأم با رحمت و عطاوت اسلامی، مجری حقوق شهروندی، حافظ کرامت انسانی؛
۷. فناورمحور: استفاده از ظرفیت‌های نرم‌افزاری و سخت‌افزاری، ارائه خدمات تمام الکترونیک، برخوردار از سامانه جامع امنیتی در ارتقای ضریب سرعت، دقت و صحت؛
۸. اهل تعامل: مشارکت‌جو، اهل تعامل با مردم و کارکنان و سازمان‌ها و نهادها، دارای

قدرت استفاده از ظرفیت بسیج مردمی، مردم‌داری، برخورداری از ارتباط حرفه‌ای مستمر و پویا با سایر کشورها با رعایت عزت و مصلحت و حکمت؛

۹. دارای ساختار مطلوب: بهره‌گیری از شاخص‌های سازمان نظام‌مند در همه عرصه‌های مأموریتی، سازمان یکپارچه و فراگیر، منعطف، هماهنگ، پاسخگو (فعال، ۱۳۹۵).

۳. ویژگی‌های ناجا در افق تمدن نوین اسلامی

بر اساس معیارها و شاخص‌های تعیین‌شده در بیانات مقام معظم رهبری از ناجا، می‌توان از ویژگی‌های این نیرو در تمدن نوین اسلامی به شرح زیر نام برد:

۱. سلامت اعتقادی و اخلاقی (با تکیه بر اعتماد به وعده‌های الهی)؛
۲. روحیه خدمت به مردم (با تکیه بر کار جهادی)؛
۳. عدالت (با در نظر داشتن ضرورت همراهی پیشرفت با عدالت)؛
۴. سلامت اقتصادی و مبارزه با فساد؛
۵. قانون‌گرایی و نهادینه کردن آن (با تأکید بر رعایت اسناد بالادستی)؛
۶. حکمت و خردگرایی در کارها و اظهارات؛
۷. تکیه به ظرفیت درون‌زای کشور؛
۸. گسترش علم و دانایی؛
۹. دشمن‌شناسی، مقابله با برنامه‌های دشمن و مبارزه با نظام سلطه؛
۱۰. تأمین و تقویت عزت ملی؛
۱۱. کار و خدمت برای مردم و اصل قرار دادن رفع نیازهای آنها؛
۱۲. تأمین و حفظ امنیت اسلامی و شهروندی مردم؛
۱۳. خدمت‌گزاری به مردم و ارائه خدمات امنیتی، انتظامی و رفاهی به صورت صادقانه، دلسوزانه و مخلصانه به مردم؛
۱۴. پلیس به عنوان مأمّن، ملجأ و پناهگاه مردم در تأمین امنیت؛
۱۵. قانونمندی و رعایت حقوق مردم در تأمین امنیت؛
۱۶. کلان‌نگری در امنیت و تأمین امنیت همه مردم کشور؛
۱۷. جلب رضایتمندی مردم با ارائه خدمات مطلوب و تأمین امنیت؛
۱۸. دفاع از امنیت اخلاقی، معنوی و فرهنگی مردم؛

۱۹. هوشیاری، دقت، قاطعیت، سرعت عمل، پیگیری در انجام مأموریت؛
۲۰. دین‌داری و پای‌بندی به اصول و گسترش روح ایمان و تقوا در کلیه رده‌های پلیس؛
۲۱. ارتقای کارآمدی، قابلیت و توانمندی در تأمین امنیت مردم؛
۲۲. هدف‌گذاری و شاخص‌بندی و رصد آن در تأمین امنیت جامعه؛
۲۳. حفظ امنیت و تلاش برای رفع ناامنی؛
۲۴. پناهگاه مردم و مظهر عطف و محبت و تدبیر بودن؛
۲۵. ایمان و خداپرستی و حفظ احکام اسلام و حدود الهی؛
۲۶. قدرت، عزت و رحمت؛
۲۷. در نظر گرفتن حساسیت‌های مردم؛
۲۸. قاطعیت در برخورد با هنجارشکنان؛
۲۹. امانت‌داری و پاکدامنی؛
۳۰. ساده‌زیستی و پرهیز از تجمل‌گرایی؛
۳۱. مؤدب و اهل تفاهم با مردم بودن؛
۳۲. حفظ سلسله مراتب و نظم مطلوب؛
۳۳. وظیفه‌شناسی و خدمت‌گزاری مردم با رعایت قانون؛
۳۴. سالم‌سازی محیط اجتماعی مردم و حفظ آبرو، عرض و حیثیت مردم در انجام مأموریت‌ها (رفیعی، ۱۳۹۴: ۱۰۳)؛
۳۵. نیروی انتظامی مظهر حاکمیت و امنیت جمهوری اسلامی؛
۳۶. اقتدار همراه با عدالت، مروت، ترحم و قاطعیت (مجموعه رهنمودهای مقام معظم رهبری و فرماندهی کل قوا (نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران) / سازمان عقیدتی-سیاسی ناجا / ۱۳۸۳).

ابعاد سازمان مد نظر در معماری سازمان ناجا

۱. ویژگی‌های سازمان

ساختار یک سازمان از سه جزء تشکیل شده است. جزء اول به میزان جدایی افقی، عمودی و مکانی واحدها از هم بستگی دارد که به آن پیچیدگی^۱ می‌گویند. جزء دوم میزان استفاده از قوانین و مقررات است که به آن رسمیت‌بخشی^۲ گفته می‌شود و جزء سوم تمرکز^۳ و موضع اقتدار است. به اعتقاد پیتر دراگر (۱۹۹۸)، ساختار سازمانی وسیله‌ای است برای حصول اهداف بلندمدت و کوتاه‌مدت سازمان (دفت، ۱۳۷۹: ۶۶).

۲. ابعاد ساختاری^۴

ابعاد ساختاری بیان‌کننده ویژگی‌های درونی یک سازمان هستند. ابعاد ساختاری مبنایی به دست می‌دهند که می‌توان به وسیله آنها سازمان‌ها را اندازه‌گیری و با هم مقایسه کرد. ساختار سازمانی ابعاد مختلفی دارد که عبارت‌اند از:

الف) رسمیت: رسمیت عبارت از حدی است که قوانین، خط‌مشی‌ها و رویه‌ها موجود باشند و برای عملیات سازمان به کار گرفته شوند. طبیعتاً سازمان‌ها از جهت درجه رسمیت با یکدیگر متفاوت‌اند. رسمیت حداکثر را از رسمیت حداقل، «هال» متمایز می‌کند. رسمیت وقتی زیاد است که رویه‌های رسمی زیاد باشند و شیوه‌های انجام کار به طور دقیق مشخص شده باشند (همانند کارخانه خط مونتاژ اتومبیل). وقتی یک موقعیت منحصر به فرد وجود داشته باشد و رویه‌های رسمی برای انجام کار موجود نباشد، گفته می‌شود رسمیت در سازمان حداقل است.

ب) تمرکز: تمرکز نیز متأثر از محیط است. در محیط‌های بزرگ و متغیر نیاز به عدم تمرکز است، زیرا سازمان‌ها نیاز دارند در محیط متغیر تصمیم‌های سریع و به موقع گرفته شود (رابینز، ۱۹۹۱).

ج) پیچیدگی: پیچیدگی تقریباً در همه سازمان‌های بزرگ و کوچک امری بدیهی است و حتی در سازمان‌های نسبتاً غیررسمی هم به چشم می‌خورد. سازمان‌ها دارای تقسیم کار،

- 1 . Complexity
- 2 . Formalization
- 3 . Centralization
- 4 . Structural Dimensions

- عناوین شغلی، تقسیمات و واحدها، سطوح سلسله مراتبی، مهارت‌ها و فرهنگ سازمانی هستند و درجه پیچیدگی ساختار سازمانی به وسیله معیارهای زیر قابل اندازه‌گیری است:
- تفکیک افقی: پیچیدگی می‌تواند در قالب تعداد واحدهای فرعی سازمان، تعداد تخصص‌های حرفه‌ها، طیف فعالیت‌های حرفه‌ای و سطح آموزش حرفه‌ای اندازه‌گیری شود.
 - تفکیک عمودی: هرچه تعداد سطوح سلسله مراتبی در سازمان بیشتر باشد، پیچیدگی ساختار نیز بیشتر خواهد بود.
 - پراکندگی جغرافیایی: هرچه فعالیت‌ها و پرسنل از نظر جغرافیایی پراکنده‌تر باشند، پیچیدگی سازمان بیشتر است.
 - محیط: هرچه پیچیدگی محیطی بیشتر باشد، سازمان‌ها تمایل به پیچیده‌تر شدن دارند.
- (د) سلسله مراتب؛
 (ه) تخصصی بودن؛
 (و) استاندارد بودن؛
 (ز) نسبت‌های پرسنلی؛
 (ح) سلسله مراتب اختیار (ال. دفت، ۱۹۹۸).

۳. ابعاد محتوایی^۱

ابعاد محتوایی معرف کل سازمان است، مانند اندازه یا بزرگی سازمان، نوع تکنولوژی، محیط و اهداف آنها که معرف جایگاه سازمان هستند و بر ابعاد ساختاری اثر می‌گذارند. محتوای سازمانی دارای ابعاد مختلفی است که عبارت‌اند از:

الف) تکنولوژی: شامل دانش، ماشین‌آلات، رویه‌های کاری و مواد اولیه که داده‌ها را به ستاده‌ها تبدیل می‌کند. تکنولوژی سطح بالا و پایین در سازمان ساختار خاصی دارند که باید متناسب با سطح تکنولوژی ایجاد شود (رابینز، ۱۹۹۵).

ب) اندازه: سازمان‌های بزرگ از نظر ساختاری با سازمان‌های کوچک فرق دارند؛ بنابراین با بزرگ شدن سازمان‌ها به نظر می‌رسد وسعت بر پیچیدگی، به نسبتی در حال کاهش، تأثیر می‌گذارد. معنای این سخن این است که افزایش در وسعت سازمان ابتدا با افزایش سریع و سپس با افزایش تدریجی همراه است. البته بیشتر تأثیر بر جدایی عمودی است.

ج) اهداف و استراتژی: مدیران، ساختار سازمانی را برای نیل به اهداف ایجاد می‌کنند؛ پس قاعدتاً ساختار باید از استراتژی تبعیت کند و وقتی استراتژی تغییر می‌کند ساختار نیز باید تغییر کند.

د) محیط: محیط سازمانی تأثیر سازمانی عمده‌ای بر طراحی ساختار دارد و ثبات و قابلیت پیش‌بینی محیط تأثیر مستقیم بر توانایی سازمان در انجام وظایف دارد. اگر محیط ناآرام باشد و به سرعت تغییر کند، قابلیت پیش‌بینی کمتر خواهد بود؛ در این صورت سازمان باید: توانایی انطباق با تغییر را پیدا کند که نیاز به ساختاری منعطف و پاسخگو دارد. دیگر اینکه سازمان به هماهنگی بیشتری بین واحدها نیاز خواهد داشت.

هـ) فرهنگ: هویت اصلی نظام اسلامی، فرهنگی است؛ بنابراین مسئولیت علما و دانشمندان، دین‌شناسان و کارشناسان دینی در اداره فرهنگ جامعه و تغذیه فرهنگی آن بسیار مهم است. یکی از نقش‌های اساسی حوزه و دانشگاه در تحقق دولت و تمدن اسلامی، حضور در فرهنگ‌سازی است. به سخن دیگر، هویت اصلی نظام اسلامی، فرهنگی است؛ بنابراین مسئولیت دین‌شناسان و کارشناسان دینی در اداره فرهنگ جامعه و تغذیه فرهنگی آن بسیار مهم است (ال. د. ف. ت. ۱۹۹۸).

جدول ۳- ویژگی‌های سازمان

ویژگی‌های سازمان (دراکر، ۱۹۹۸؛ ال. د. ف. ت. ۱۳۷۹؛ رایبیز ۱۹۹۱؛ ال. د. ف. ت. ۱۹۹۸)	
۱. ویژگی‌های ساختاری	۲. ویژگی‌های محتوایی
<ul style="list-style-type: none"> - رسمیت - تمرکز - پیچیدگی - سلسله مراتب - سلسله مراتب اختیار - استاندارد بودن - نسبت‌های پرسنلی - تخصصی بودن 	<ul style="list-style-type: none"> - تکنولوژی - اندازه - اهداف و استراتژی - محیط - فرهنگ

مدل تحقیق

روش تحقیق

پژوهش از نظر نوع و هدف، کاربردی و از نظر اهمیت روش، توصیفی و شیوه جمع‌آوری اطلاعات، کتابخانه‌ای و پیمایشی است. در این تحقیق عوامل کلیدی معماری ناجا در آینده در افق تمدن نوین اسلامی از دیدگاه صاحب‌نظران مورد بررسی و تجزیه و تحلیل و در نهایت وفق مطالعات انجام گرفته است. براساس نظریه‌های دینی، مؤلفه‌های مربوط احصا و در ادامه نظر کارشناسان سازمانی با استفاده از پرسشنامه طیف پنج گزینه‌ای لیکرت مورد سنجش قرار گرفت. جامعه آماری شامل ۱۱۰ نفر (از صاحب‌نظران حوزه دانشگاهی و انتظامی) است که ۷۰ نفر به صورت هدفمند به عنوان جامعه نمونه انتخاب شدند و روایی و پایایی پرسشنامه مورد تأیید کارشناسان واقع شد.

یافته‌های تحقیق

۱. ویژگی‌های تمدن نوین اسلامی

جدول ۴- رتبه‌بندی ویژگی‌های تمدن نوین اسلامی

ردیف	گویه‌ها	میانگین	اولویت
۱	دین‌مداری	۵/۶۰	۱
۲	امت‌سازی	۵/۵۴	۲
۳	حکومت	۵/۵۲	۳
۴	قانون‌مداری	۵/۴۵	۴
۵	امنیت	۵/۴۳	۵
میانگین		۵/۵۰	

یافته‌های بخش اول: شناسایی ویژگی‌های اساسی تمدن نوین اسلامی با میانگین ۵/۵۰. گویه‌های مؤلفه دین‌مداری ۵/۶۰، امت‌سازی ۵/۵۴، حکومت ۵/۵۲، قانون‌مداری ۵/۴۵ و امنیت ۵/۴۳ به ترتیب در رتبه‌های اول تا پنجم قرار دارند.

۲. ویژگی‌های ناجا در تمدن نوین اسلامی

جدول ۵- رتبه‌بندی ویژگی‌های ناجا در تمدن نوین اسلامی

ردیف	گویه‌ها	میانگین	اولویت
۱	اعتقاد	۵/۴۰	۱
۲	التزام	۵/۳۶	۲
۳	اقتدار	۵/۳۴	۳
۴	و بصیرت دانایی، خردگرایی	۵/۳۰	۴
۵	اعتدال	۵/۲۷	۵
۶	قانون‌گرایی	۵/۲۵	۶
۷	امانت‌داری و پاکدامنی	۵/۲۰	۷
میانگین		۵/۳۰	

یافته‌های بخش دوم: شناسایی ویژگی‌های اساسی ناجا در تمدن نوین اسلامی با میانگین ۵/۳۰. گویه‌های مؤلفه اعتقاد ۵/۴۰، التزام ۵/۳۶، اقتدار ۵/۳۴، دانایی و خردگرایی و بصیرت ۵/۳۰، اعتدال ۵/۲۷، قانون‌گرایی ۵/۲۵، امانت‌داری و پاکدامنی ۵/۲۰ به ترتیب در رتبه‌های اول تا هفتم قرار دارند.

۳. الزامات درون‌سازمانی بر معماری ناجای آینده در افق تمدن نوین اسلامی

جدول ۶- رتبه‌بندی هر یک از شاخص‌های درون‌سازمانی

اولویت	میانگین رتبه‌ها	شاخص‌ها به ترتیب رتبه	ردیف
۱	۵/۵۱	کیفیت منابع انسانی	۱
۲	۴/۵۳	مقدورات و ظرفیت‌ها (امکانات و اعتبارات)	۲
۳	۵/۲۶	برتری‌ساز (حمایت‌ها، تعاملات، قوانین)	۳
۴	۴/۳۴	ابعاد سازمان (محتوایی و ساختاری)	۴
۴/۹۱		جمع میانگین	

یافته‌های بخش سوم: شناسایی الزامات درون‌سازمانی معماری ناجای آینده در افق تمدن نوین اسلامی با میانگین ۴/۹۱: کیفیت گویه‌های مؤلفه منابع انسانی ۵/۵۱، مقدورات و ظرفیت‌ها (امکانات و اعتبارات) ۴/۵۳، برتری‌ساز (حمایت‌ها، تعاملات، قوانین) ۵/۲۶، ابعاد سازمان (محتوایی و ساختاری) ۴/۳۴ به ترتیب در رتبه‌های اول تا چهارم قرار دارند.

۳- الف) اولویت‌بندی گویه‌های شاخص (منابع انسانی)

اولویت	میانگین رتبه	عنوان	ردیف
۱	۵,۶۷	نگرش	۱
۲	۵,۴۵	دانش	۲
۳	۵,۴۲	توانش	۳
۵/۵۱		جمع میانگین	

گویه‌های مؤلفه (منابع انسانی) نگرش ۵/۶۷، دانش ۵/۴۵، توانش ۵/۴۲ به ترتیب رتبه اول تا سوم قرار دارند.

۳-ب) اولویت‌بندی گویه‌های شاخص (مقدورات و ظرفیت‌ها)

اولویت	میانگین رتبه	عنوان	ردیف
۱	۴,۶۲	تجهیزات امکانات	۱
۲	۴,۵۵	فناوری	۲
۳	۴,۵۲	سامانه‌ها	۳
۴	۴,۴۶	تعداد نیروی انسانی	۴
۴/۵۳		جمع میانگین	

گویه‌های مؤلفه (مقدورات و ظرفیت‌ها) تجهیزات امکانات ۴/۶۲، فناوری ۴/۵۵، سامانه‌ها ۴/۵۲، تعداد نیروی انسانی ۴/۴۶ به ترتیب رتبه اول تا چهارم قرار دارند.

۳-ج) اولویت‌بندی گویه‌های شاخص برتری‌ساز

اولویت	میانگین رتبه	عنوان	ردیف
۱	۵,۴۳	حمایت‌های مردمی	۱
۲	۴,۲۷	حمایت دولت و حکومت	۲
۳	۴,۲۲	ارتباطات داخلی	۳
۴/۲۶		جمع میانگین	

گویه‌های مؤلفه (برتری‌ساز)، حمایت‌های مردمی ۵/۴۳، حمایت دولت و حکومت ۴/۲۷، ارتباطات داخلی ۴/۲۲ به ترتیب رتبه‌های اول تا سوم قرار دارند.

۳-د) اولویت‌بندی گویه‌های شاخص سازمان در معماری ناجای آینده در افق تمدن نوین اسلامی

اولویت	میانگین	نام متغیر	ردیف
۱	۴/۳۹	محتوایی	۱
۲	۴/۳۰	ساختاری	۲
۴/۳۴		میانگین	

۳-د-۱- ابعاد ساختاری

اولویت	میانگین	گویه‌ها	ردیف
۱	۴/۴۰	رسمیت	۱
۲	۴/۳۹	تمرکز	۲
۳	۴/۳۵	سلسله مراتب اختیار	۳
۴	۴/۳۳	سلسله مراتب	۴
۵	۴/۳۲	تخصصی بودن	۵
۶	۴/۲۴	استاندارد بودن	۶
۷	۴/۲۱	نسبت‌های پرسنلی	۷
۸	۴/۱۴	پیچیدگی	۸
۴/۳۰		میانگین	

گویه‌های مؤلفه (ابعاد ساختاری ۴/۳۰) رسمیت ۴/۴۰، تمرکز ۴/۳۹، سلسله مراتب اختیار ۴/۳۵، سلسله مراتب ۴/۳۳، تخصصی بودن ۴/۳۲، استاندارد بودن ۴/۲۴، نسبت‌های پرسنلی ۴/۲۱، پیچیدگی ۴/۱۴ در رتبه‌های اول تا هشتم قرار دارند.

۳-د-۲- ابعاد محتوایی

اولویت	میانگین	گویه‌ها	ردیف
۱	۴/۶۱	تکنولوژی	۱
۲	۴/۳۸	اندازه	۲
۳	۴/۳۳	اهداف و استراتژی	۳
۴	۴/۳۲	محیط	۴
۵	۴/۳۱	فرهنگ	۵
۴/۳۹		جمع میانگین	

گویه‌های مؤلفه (ابعاد محتوایی ۴/۳۹)، تکنولوژی ۴/۶۱، اندازه ۴/۳۸، اهداف و استراتژی ۴/۳۳، محیط ۴/۳۲ و فرهنگ ۴/۳۱ در رتبه‌های اول تا پنجم قرار دارند.

۴. الزامات برون‌سازمانی بر معماری ناجای آینده در افق تمدن نوین اسلامی

جدول ۷- تأثیرگذاری عوامل بر اساس مؤلفه‌های چهارگانه

ردیف	مؤلفه‌ها	مجموع امتیازات	درصد امتیازات هر مؤلفه به کل امتیازات	اولویت
۱	مؤلفه‌های اجتماعی- فرهنگی	۱۰۲۹	۴۱,۵۷	۱
۲	مؤلفه‌های اقتصادی	۹۴۷	۳۸,۲۷	۲
۳	مؤلفه‌های سیاسی- امنیتی	۳۵۱	۱۴,۱۹	۳
۴	و مؤلفه‌های جغرافیایی، طبیعی زیست‌محیطی	۱۴۸	۵,۹۷	۴
	میانگین	۶۱۸,۷۵	۱۰۰	

یافته‌های بخش چهارم: شناسایی الزامات برون‌سازمانی معماری ناجای آینده در افق تمدن نوین اسلامی با میانگین ۱۵۴/۴۵: گویه‌های مؤلفه‌های اجتماعی- فرهنگی با ۴۱/۵۷، مؤلفه‌های اقتصادی ۳۸/۲۷، مؤلفه‌های سیاسی- امنیتی با ۱۴/۱۹، مؤلفه‌های جغرافیایی و زیست‌محیطی با ۵/۹۷ به ترتیب در رتبه‌های اول تا چهارم قرار دارند.

نتیجه‌گیری

با توجه به اینکه مقاله در چهار بخش تدوین شده است، میزان اهمیت و تأثیر مؤلفه‌های هر بخش به شرح زیر است:

الف) یافته‌های بخش اول: شناسایی ویژگی‌های اساسی تمدن نوین اسلامی با میانگین ۵/۵۰: دین‌مداری ۵/۶۰، امت‌سازی ۵/۵۴، حکومت ۵/۵۲، قانون‌مداری ۵/۴۵، امنیت ۵/۴۳ به ترتیب در رتبه‌های اول تا پنجم قرار دارند.

ب) یافته‌های بخش دوم: شناسایی ویژگی‌های اساسی ناجا در تمدن نوین اسلامی با میانگین ۵/۳۰: اعتقاد ۵/۴۰، التزام ۵/۳۶، اقتدار ۵/۳۴، دانایی و خردگرایی و بصیرت ۵/۳۰، اعتدال ۵/۲۷، قانون‌گرایی ۵/۲۵، امانت‌داری و پاکدامنی ۵/۲۰ به ترتیب رتبه‌های اول تا هفتم قرار دارند.

ج) یافته‌های بخش سوم: شناسایی عوامل درون‌سازمانی معماری ناجای آینده در افق تمدن نوین اسلامی با میانگین ۴/۹۱: کیفیت منابع انسانی ۵/۵۱، مقدمات و ظرفیت‌ها (امکانات و اعتبارات) ۴/۵۳، برتری‌ساز (حمایت‌ها، تعاملات، قوانین) ۵/۲۶، ابعاد سازمان (محتوایی و

ساختاری) ۴/۳۴ به ترتیب در رتبه‌های اول تا چهارم قرار دارند. همچنین در زیربخش‌ها: (منابع انسانی) نگرش ۵/۶۷، دانش ۵/۴۵، توانش ۵/۴۲ و (مقدورات و ظرفیت‌ها) تجهیزات امکانات ۴/۶۲، فناوری ۴/۵۵، سامانه‌ها ۴/۵۲، تعداد نیروی انسانی ۴/۴۶ و (برتری‌ساز)، حمایت‌های مردمی ۵/۴۳، حمایت دولت و حکومت ۴/۲۷، ارتباطات داخلی ۴/۲۲ و (ابعاد محتوایی) ۴/۳۹، تکنولوژی ۴/۶۱، اندازه ۴/۳۸، اهداف و استراتژی ۴/۳۳، محیط ۴/۳۲، فرهنگ ۴/۳۱ در رتبه‌های اول تا پنجم و (ابعاد ساختاری) ۴/۳۰ رسمیت ۴/۴۰، تمرکز ۴/۳۹، سلسله مراتب اختیار ۴/۳۵، سلسله مراتب ۴/۳۳، تخصصی بودن ۴/۳۲، استاندارد بودن ۴/۲۴، نسبت‌های پرسنلی ۴/۲۱، پیچیدگی ۴/۱۴ در رتبه‌های اول تا هشتم قرار دارند.

د: یافته‌های بخش چهارم: شناسایی عوامل برون‌سازمانی معماری ناجای آینده در افق تمدن نوین اسلامی با میانگین ۱۵۴/۴۵: مؤلفه‌های اجتماعی- فرهنگی با ۴۱/۵۷، مؤلفه‌های اقتصادی ۳۸/۲۷، مؤلفه‌های سیاسی- امنیتی با ۱۴/۱۹، مؤلفه‌های جغرافیایی- زیست‌محیطی با ۵/۹۷ به ترتیب در رتبه‌های اول تا چهارم قرار دارند.

با توجه به یافته‌های تحقیق و اینکه مؤلفه‌های برون‌سازمانی در حوزه‌های فرهنگی- اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، جغرافیایی- طبیعی- زیست‌محیطی با موضوعاتی از قبیل تغییرات بین‌المللی و تهدیدهای فرارو و آسیب‌ها و مشکلات امنیتی و سبک زندگی باعث ایجاد انتظارات و توقعات جامعه می‌شود، در ابعاد سخت‌افزاری و نرم‌افزاری در سه بعد دانش، نگرش و توانش مستلزم گام‌هایی است؛ از جمله گام تدوین نظام بینش و شناختی که معرف یک سبک زندگی اسلامی است. البته صرف شناخت و دادن آگاهی کافی نیست، زیرا داشتن آگاهی، گام اول است. در گام دوم نیاز به نهادینه‌سازی و ایجاد گرایش و تمایل و اینکه سازمان باید نسبت به آن رفتارها حس ارزشمندی داشته باشد، باید نهادینه شود. بینش و گرایش‌ها وابسته به یکدیگرند. بینش را می‌توان مقدم بر گرایش دانست. تا شناخت نباشد، گرایش ایجاد نمی‌شود. گام سوم شناخت و گرایش و احساس ارزشمندی است که زمانی که با هم جمع شوند، نمود رفتاری پیدا می‌کنند.

نکته دیگر برخورداری از دیدگاه سیستمی در معماری ناجای آینده، وفق تمدن نوین اسلامی است که در دامنه تغییرات و رویکردها، شناخت آنها می‌تواند در بازطراحی و معماری ناجای آینده در افق تمدن نوین اسلامی کمک شایانی کند. همچنین معماری ناجا مبتنی بر شرایط محیط، فرهنگی- اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، جغرافیایی- طبیعی- زیست‌محیطی

در ابعاد سخت‌افزاری و نرم‌افزاری و در حوزه‌های ساختاری، فنی و مدیریتی- کارکردی و در سه بعد دانش، نگرش و توانش و در دو حوزه ساختاری و محتوایی وفق تمدن نوین اسلامی مستلزم یک پشتوانه فعلی است، چون خود تمدن از جنس فعل است. حصول هیچ تمدنی، دفعی نیست و تمدن‌سازی در یک فرایند تاریخی شکل می‌گیرد و نباید انتظار داشت که یکباره همه لوازم آن مهیا شود.

در مجموع با توجه به یافته‌های تحقیق، تمام مؤلفه‌های مورد بررسی تحقیق در معماری ناجای آینده اهمیت دارد و به تناسب معیارها و زیرشاخص‌های مربوط، بیانگر رابطه قوی بین متغیرهاست؛ اما با نگاهی به یافته‌های تحقیق، اولویت شاخص‌های هر کدام از عوامل و میزان تأثیر آنها شامل ویژگی‌های اساسی تمدن نوین اسلامی، ویژگی‌های اساسی ناجا در تمدن نوین اسلامی، عوامل درون و برون‌سازمانی در معماری ناجا معماری ناجای آینده در افق تمدن نوین اسلامی تأیید شده است. بنابراین برای معماری ناجا در تراز تمدن نوین اسلامی لازم است الزامات آن به وجود آید.

منابع فارسی

- قرآن کریم، ترجمه مهدی الهی قمی: تهران، انتشارات پیراسته.
- افتخاری، اصغر (۱۳۹۳)، مجله راهبرد، تهران به نقل از: رابرت مک کین لای و ریچارد لتیل، امنیت جهانی.
- اکبری، مرتضی (۱۳۹۰)، درآمدی بر آموزش در اسلام و ایران، ایلام: جوهر حیات.
- الوسی، سید محمود (۱۴۱۵ ق)، روح المعانی فی تفسیر القرآن العظیم، ج ۱۰، تحقیق علی عبدالباری عطیه، بیروت: دار الکتب العلمیه.
- بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با جوانان خراسان شمالی (۱۳۹۱/۷/۲۳)، پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی سیدعلی خامنه‌ای (مد ظله العالی).
- پیتر (۱۳۸۰)، پنجمین فرمان، ترجمه حافظ کمال هدایت و محمد روشن، چ ۳، تهران: سازمان مدیریت صنعتی.
- جان احمدی، فاطمه (۱۳۸۸)، تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی، تهران: انتشارات نشر معارف.
- جمشیدی، محمد حسین (۱۳۹۵)، مجموعه مقالات تمدن نوین اسلامی، دانشگاه شاهد، اسفند

۱۳۹۵.

- حسن، ابراهیم حسن (۱۳۸۶)، تاریخ سیاسی اسلام، ترجمه ابوالقاسم پاینده، چ ۲، تهران: انتشارات بدرقه جاویدان.

- خامنه‌ای، سید علی، حضرت آیت‌الله العظمی (دام عزّه العالی)، بیانات، برگرفته از سایت WWW.khamenei.ir

- خامنه‌ای، سید علی (مقام معظم رهبری مد ظلّه العالی)، بیانات در حرم مطهر رضوی، ۱۳۸۳/۰۳/۲۲.

- دفت، ریچارد (۱۳۷۷)، تئوری و طراحی سازمان، ترجمه علی پارسائیان و محمد اعرابی، تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی.

- دفت، ریچارد ال (۱۳۷۹)، تئوری سازمان و طراحی ساختار، ترجمه علی پارسائیان و سید محمد اعرابی، ج ۱، انتشارات مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی.

- دورانت، ویل، بررسی تاریخ تمدن، ترجمه احمد بطحایی و دیگران، تهران: سازمان انتشارات انقلاب اسلامی.

- دیلمی، احمد و مسعود آذربایجانی (۱۳۸۴)، اخلاق اسلامی، ویراست دوم، قم: معارف.

- دین‌پرست، منوچهر (۱۳۷۹)، جنگ هفتاد و دو ملت، تحلیلی بر گفتمان برخورد غربی و گفتگوی شرقی تمدن‌ها، تهران: سفینه.

- رابینز، استیفن (۱۳۷۹)، تئوری سازمان (ساختار و طرح‌ساز)، ترجمه مهدی الوانی و حسن دانایی فرد، تهران: صفار.

- رضایی اصفهانی، محمدعلی (۱۳۹۰)، «قرآن و اقتصاد»، پژوهشنامه معارف قرآن کریم، ش ۱۱، تابستان.

- رضایی، غلامحسین و حمید قانعی (۱۳۸۸)، «ارتباطات مدیران و بهره‌وری سازمانی»، فصلنامه مدیریت و بهره‌وری، س ۳، ش ۶.

سازمان عقیدتی سیاسی ناجا، ۱۳۸۳.

- طالع خرسند، هادی (۱۳۸۴)، قانون جرایم ن.م. به انضمام قانون ناجا، تهران: انتشارات جمال الحق.

- طباطبایی، محمدحسین (۱۳۷۴)، المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۳ و ۱۴، ترجمه موسوی همدانی و سید محمد باقر، چ ۵، قم: دفتر انتشارات اسلامی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم.

- طبرسی، فضل بن حسن (۱۳۶۰)، مجمع‌الابیان فی تفسیر القرآن، ج ۱۷، تحقیق رضا ستوده، تهران: فراهانی.
- فتح الهی، علی و فریدون شمس (۱۳۸۳)، بررسی UML از نظر قابلیت پوشش به چارچوب زکمن، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده مهندسی برق و کامپیوتر.
- فراهانی اشرفی (۱۳۹۳)، بهارانه: ویژه سال اتحاد ملی و انسجام اسلامی، مرکز آموزش فرهنگی-هنری شهرداری تهران، ۶۱.
- قربانی، زین العابدین (۱۳۷۰)، تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی، تهران: انتشارات دفتر فرهنگ اسلامی.
- کلمن، دوید و فرد نیکسون (۱۳۸۷)، اقتصادشناسی توسعه‌نیافتگی، ترجمه غلامرضا آزاد، تهران: وثقی.
- مدیریت حوزه علمیه قم، ۱۳۸۳.
- مروتی، سهراب و فرشته دارابی (۱۳۹۲)، «واکاوی بازدارنده‌های فردی خلاقیت در سبک زندگی اسلامی با رویکردی بر قرآن کریم و حدیث»، مجموعه مقالات برگزیده هفتمین همایش بین‌المللی پژوهش‌های قرآنی ۹۲، تهران: انتشارات اسوه.
- مطهری، مرتضی (۱۳۹۱)، سیری در نهج البلاغه، انتشارات صدرا.
- معینی پور، مسعود و رضا لک زایی (۱۳۹۱)، «ارکان امت واحده و تمدن اسلامی از دیدگاه امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری»، فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات انقلاب اسلامی، س ۹، ش ۲۸.
- میرباقری و یدالله کریمی پور (۱۳۹۱)، ژئوپولیتیک، ناحیه‌گرایی و تقسیمات کشوری ایران، تهران: نگاه معاصر.
- نهج‌البلاغه (۱۳۸۶)، ترجمه حسین انصاریان، تهران: پیام آزادی.
- ولایتی، علی اکبر (۱۳۸۴)، پویایی فرهنگ و تمدن اسلام و ایران، ج ۱، چ ۳، تهران: وزارت امور خارجه.

منابع لاتین

- Encyclopaedia Universalis Paris: Encyclopaedia Universalis France SA, 1968, Vol. 9.
- Stiglitz, Joseph E. (1999), "Knowledge for Development: Economic Science, Economic Policy, and Economic Advice", In Boris Plesovic and Joseph E. Stiglitz, (Eds.), Annual World Bank Conference on Development Economics (1998), Washington D.C: World Bank.
- Sweezy, P. (1997), "More (or Less) on Globalization", Monthly Review, 49.4.
- UNDP (2002), Human Development Report, New York: Oxford University Press.
- UNDP (2003), Indicators for Monitoring the Millennium Development Goals: Definitions, Rationale, Concepts and Sources, New York: United Nations Publica.
- Waters, M. (1995), Globalization, London: Routledge.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی